

УДК 340.158:349-41

ЗЕМЕЛЬНА ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ У ПЕРІОД КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ І ОРГАНИ ДПУ УСРР

Окіпнюк В. Т.

Національна академія Служби безпеки України, Київ, Україна

У статті здійснюється дослідження земельної політики радянської влади у період колективізації та ролі органів ДПУ УСРР у її здійсненні. Робляться та обґрунтовуються висновки про багатоманітні функції органів Державного політичного управління у реалізації такої політики.

Ключові слова: колективізація; земельна політика; органи ДПУ.

Земельна політика радянської влади під час колективізації сільського господарства наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. у сучасній історичній та історико-юридичній літературі досліджена достатньо добре, головним чином, крізь призму проблеми голодомору 1932-33 рр. [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12].

Стратегічним напрямом розвитку земельного законодавства у цей період був курс на витіснення індивідуального селянського господарства і формування великих колективних господарств (переважно колгоспів). Нав'язаний країні частиною керівництва РКП(б) на чолі з Сталіним Й. В. курс на форсовану індустріалізацію та суцільну колективізацію означав відхід від принципів непу та застосування примусових, позаекономічних заходів до селянства. Важлива роль у цьому процесі партійно-державним керівництвом країни відводилась органам державної безпеки.

У науковій літературі певна увага приділялась дослідженню окремих аспектів участі органів державної безпеки у реалізації різноманітних репресивних, насильницьких заходів у період колективізації [13; 14; 15; 16; 17; 18]. Було видано збірники документів, у яких містились нормативно-правові акти та інформаційно-аналітичні матеріали органів ДПУ, які висвітлювали участь останніх у репресивних акціях під час колективізації і голодомору [19; 20; 21; 22; 23]. Однак, не зважаючи на такий широкий дослідницький інтерес до даної проблеми, спеціального комплексного дослідження у цьому напрямку ще не здійснювалось. Викладене свідчить про актуальність теми даної статті та обумовлює її мету – здійснити спробу дослідити земельну політику радянської влади у період колективізації та голодомору.

Каральні повноваження органів ДПУ були спрямовані на забезпечення виконання планів державних хлібозаготівельних компаній, виявлення осіб, які приховують хліб, застосування до них кримінальної та адміністративної репресії. Будь-які дії селян, спрямовані проти заходів по здачі хліба кваліфікувались як контрреволюційні злочини. Згідно з таємним циркуляром НКЮ УСРР № 473/т.о. від 17 листопада 1929 р. підпал селянами власних будівель з метою ухилення від виконання зобов'язань щодо здачі хліба, а так само підпал майна, яке було описано за нездачу хліба, вважались такими, що містять в собі ознаки контрреволюційних вчинків і мали кваліфікуватись за ст. 54-9 КК УСРР [24].

На підставі постанови Політбюро ЦК КП(б)У від 18 листопада 1932 р. з метою виявлення так званих контрреволюційних центрів, які організують саботаж і зрив хлібозаготівель, органами ДПУ УСРР було заплановано заарештувати по 243 районам республіки 3425 осіб [23, с. 320-321]. Однак на практиці ці показники були перевиконані, оскільки лише за період з 1 серпня по 1 листопада 1932 р. у зв'язку з хлібозаготівлями було заарештовано 5518 «куркулів» та осіб з так званим контрреволюційним минулим [23, с. 347]. Загалом же за чотири місяці (серпень-листопад) 1932 р. за справами, порушеними органами ДПУ щодо агітації проти хлібозаготівель, терору та підпалів, розкрадання, розбазарювання, приховування хліба і спекуляції ним, було засуджено позасудовими органами (Судовою трійкою і Особливою нарадою при Колегії ДПУ УСРР) – 1108 осіб і судами системи НКЮ УСРР – 16781 особа. При цьому, серед видів покарань близько 68% становило ув'язнення до концтабору на строк від 3-х до 10-ти років, приблизно 29% – висилка, заслання та інші примусові заходи і трохи більше 3% – вища міра соціального захисту (розстріл) [23, с. 348-349].

Оперативні накази ДПУ УСРР від 5 грудня 1932 р. і 13 лютого 1933 р. та директива заступника голови ОДПУ і начальника Економічного управління (ЕКУ) ОДПУ від 14 лютого 1933 р. вимагали продовження роботи з викриття контрреволюційних елементів, які зривають заходи радянської влади і партії на селі. З цією метою була організована ударно-оперативна група ДПУ УСРР, яка викрила «контрреволюційне повстанське підпілля» у більше ніж 200 районах, на 30 залізничних станціях і депо, у низці пунктів прикордонної смуги [23, с. 511-519]. Відповідно до постанови РНК УСРР і ЦК КП(б)У від 6 грудня 1932 р. на органи ДПУ покладалась перевірка колгоспів тих сіл, які були занесені на «чорну дошку», з метою виявлення та вилучення організаторів зриву хлібозаготівель [25, с. 563].

Органи ДПУ у ході державних хлібо і м'ясозаготівельних компаній мали забезпечувати й інші позаекономічні заходи, які запроваджувались партійно-державним керівництвом – заборону вільної торгівлі сільськогосподарською продукцією, боротьбу з розкраданнями та спекуляцією хлібом тощо. Згідно з циркуляром Економічного відділу Повноваженого представництва ОДПУ по Криму № 187/ЭК від 17 листопада 1932 р. категорично заборонялась будь-яка торгівля зерном, борошном і хлібом, а також обмежувався продаж печеного хліба до виконання хлібозаготівельного плану. Місцеві органи ДПУ спільно з апаратом міліції створювали спеціальні групи для боротьби з торгівлею хлібом.

На них покладалось виявлення спекулянтів, перекупників-торгівців та застосування до останніх позасудової розправи, конфіскація вилученого у них, а також у приватних пекарів, зерна, борошна і хліба та здача його до контор «Заготзерна». Кожні 5 днів місцеві органи ДПУ мали звітувати про результати своєї роботи [23, с. 316-317]. Заборона на торгівлю зерном, борошном та хлібом, згідно з директивою заступника голови ОДПУ № 292928 від 9 липня 1933 р., продовжувалась і в подальшому. Дана робота покладалась на спеціально виділених співробітників економічних підрозділів ОДПУ [26, с. 84-85].

До особливо важливих завдань органів ДПУ належала робота з організації охорони хліба від розкрадання. Відповідно до наказу заступника голови ОДПУ № 237 від 9 липня 1933 р. та виданої на його розвиток директиви начальника ЕКУ ОДПУ і т. в. о. начальника 6-го відділу ЕКУ ОДПУ органи ОДПУ мали підходити до вирішення цієї проблеми системно і попереджати розкрадання хліба на всіх стадіях сільськогосподарського виробництва – у період збору врожаю, при обмолоті, під час заготівлі і транспортування [26, с. 77-79]. ЕКУ ДПУ

УСРР проводилась робота з викриття розкрадань хліба на хлібозаводах і пекарнях. Відповідний досвід українських чекістів було схвалено у поштотелеграмі ЕКУ ОДПУ 23 січня 1933 р. як приклад для організації діяльності економічних органів інших ПП ОДПУ [26, с. 20-22]. На предмет можливих розкрадань хліба органи ДПУ проводили також перевірку роботи млинів і елеваторів «Заготзерна» [26, с. 45-46]. На підставі директив ОДПУ № 7580 і № 50596 1933 р. та циркуляру заступника голови ОДПУ і начальника ЕКУ ОДПУ від 25 вересня 1933 р. до відання органів ОДПУ була віднесена також охорона хліба від псування. Так, лише у вересні 1933 р. органами ДПУ УСРР було забезпечено будівництво майданчиків для зберігання хліба на 18,3 млн. пуд. Попереджено псування 4,4 млн. пуд. Організовано 130 комендатур для захисту зерносховищ [26, с. 88-91].

Керівництво ОДПУ постійно корегувало систему оперативних заходів з обслуговування державних заготівельних компаній. Так, у зв'язку з прийняттям постанов РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 19 грудня 1932 р. і 19 січня 1933 р., якими у проведенні хлібо, масло і молокозаготівель відмінялась система контракції і вводилось обов'язкове виконання зобов'язань у порядку податку, зазнала змін і оперативна діяльність органів ОДПУ. Відповідно до двох директив начальника ЕКУ ОДПУ і начальника 6-го відділу ЕКУ ОДПУ від 9 липня 1933 р. були визначені нові завданнями органів ОДПУ при проведенні заготівель.

Органи державної безпеки були зорієнтовані на виявлення «контрреволюційних організацій», у результаті діяльності яких порушувались основні положення про державні заготівлі – невручення або несвочасне вручення зобов'язань щодо здачі хліба, молока, масла, сира, неправильний розподіл норм здачі хліба одноосібниками та куркульсько-заможними елементами, незаконне звільнення окремих господарств від зобов'язань.

Також актуальним завданнями для органів ДПУ на селі залишались: попередження саботажу зобов'язань, зриву підготовки колгоспів і одноосібних господарств до збору врожаю, боротьба з розкраданням і розбазарюванням хліба, молока і маслопродуктів, «чистка» апарату Заготзерна – приймальних пунктів зерна, елеваторів, складів, зерносушок та організація активного агентурного обслуговування масло-молочної системи – зливних, сепараторних і пастеризаційних пунктів, молоко і маслозаводів, холодильників, лабораторій масло-молочної промисловості, трестів «Маслопром», «Головмолоко» і масло-молочних контор споживчої кооперації. Особлива увага зверталась на вивчення причин аварій на молоко і маслозаводах під кутом зору шкідницьких дій, спрямованих на зрив заготівель. Регулярна інформація про хід оперативної роботи з обслуговування хлібозаготівельної компанії мала надходити до ЕКУ ОДПУ кожні 15 днів, а з обслуговування молоко і маслозаготівель – 5-го числа кожного місяця [26, с. 53-68].

Для забезпечення виконання плану м'ясозаготівель згідно з директивою заступника голови РНК СРСР, наркома забезпечення СРСР і заступника голови ОДПУ від 1 лютого 1933 р. до складу комісій, які утворювались у республіках, краях, областях і районах, включались представники ОДПУ. Ці комісії мали перевіряти норми зобов'язань різних категорій господарств щодо здачі державі м'яса, стан їх виконання, притягати до відповідальності порушників. Внутрішньовідомчі акти ОДПУ наголошували на необхідності посилення оперативної роботи з обслуговування м'ясозаготівель, а участь співробітників ОДПУ вважалась одним з факторів покращення роботи перевірочних комісій [26, с. 32-33, с. 99-101].

Під контролем органів ДПУ перебували у цей період також тютюново-махоркова система і контори «Заготхудоби». Відповідно до директиви начальника ЕКУ ОДПУ і начальника 6-го відділу ЕКУ ОДПУ від 14 липня 1933 р. органи ОДПУ при перевірці роботи контор «Заготхудоби» мали, в першу чергу, вивчати стан обліку по закупівлях худоби та виявляти випадки відмови від здачі худоби до централізованих фондів або використання її на інші потреби [26, с. 71-72].

Часто діяльність органів державної безпеки зводилась до занадто дріб'язкової опіки господарств і заготівельних організацій. Наприклад, директива помічника начальника ЕКУ ОДПУ і начальника 6-го відділу ЕКУ ОДПУ від 9 липня 1933 р. до задач органів ОДПУ відносила – викриття факторів, які заважають проведенню прополки та збору тютюну і махорки; перевірка готовності тютюнових організацій до проведення прополок, а заготівельних контор «Союзтютюнсировина» – до прийому врожаю, зокрема, наявність необхідних матеріалів та підготовлених місць для зберігання і сушки [26, с. 69-70].

Під час голодомору 1932–33 рр. органи ДПУ забезпечували режим блокади охоплених голодом районів. На підставі директиви ЦК ВКП(б) і РНК СРСР від 22 січня 1933 р. та постанови ЦК КП(б)У від 23 січня 1933 р. [22, с. 634-635] з метою припинення масового виїзду селян за межі України органами ДПУ у січні-лютому 1933 р. була здійснена низка заходів – заборона сільрадам видавати будь-які довідки на право виїзду з сіл; виявлення через агентуру і сільський актив організаторів виїздів і їх арешти; створення у районах і на залізницях з числа працівників транспортних і територіальних органів ДПУ так званих оперативних заслонів – спеціальних груп для затримання біглих селян і т. д. Тільки за період з 23 січня по 2 лютого 1933 р. оперативними заслонами територіальних органів ДПУ УСРР було затримано по районах України 3861 особа, з яких 3521 були повернуті на попереднє місце проживання, а 340 осіб – заарештовано для подальшої висилки або ув'язнення у концтабори. За цей же час транспортними органами ДПУ на залізницях України було затримано – 16733 селянина [23, с. 498-501].

Важливим напрямом земельної політики радянської влади, який забезпечували органи ДПУ, був курс на ліквідацію куркульства як класу, а по суті експропріацію і фізичне знищення найзаможнішої частини селянства. Підготовчі заходи, які мали провести органи ДПУ з організації виселення куркулів та інших прошарків селян, незадоволених політикою колективізації, визначались у директивах ОДПУ № 775 і 776 від 18 і 23 січня 1930 р. [22, с. 134-135]. Вони зобов'язували керівництво ДПУ УСРР розробити чіткий план такої операції, передбачити весь комплекс питань, необхідних для її проведення та успішного завершення [14, с. 108-109]. ПБ ЦК КП(б)У була створена республіканська комісія для керівництва виселенням під головуванням генерального секретаря ЦК КП(б)У Косіора С. В. у складі голови ДПУ УСРР Балицького В. А., наркома юстиції і генерального прокурора УСРР Порайка В. І., наркома землеробства Демченка М. Н. і секретаря ЦК КП(б)У Постишева П. П. [1, с. 76].

Механізм застосування репресивних заходів до розкуркулених було закріплено у наказі ОДПУ № 44/21 від 2 лютого 1930 р., а також у доданих до нього документах та інструкціях – про організаційну побудову операції, про роботу обліково-слідчих груп при збірних пунктах, транспортним органам ОДПУ та комендантам по супроводженню ешелонів, форми особистої картки, особи яка виселяється, таблиць донесень про проведення виселення тощо [14, с. 111-113, 134-136; 22, с. 17-18].

Для придушення повстань, масових організованих і неорганізованих селянських виступів, які мали місце на початку 30-х рр., використовувались сили територіальних органів ДПУ, а у особливо небезпечних випадках – війська ДПУ [27, с. 150].

Місцеві органи ДПУ здійснювали загальне керівництво проведенням операцій проти бунтівного селянства. Спеціально створеним оперативним та ударним групам з числа співробітників органів ДПУ підпорядковувались загони міліції та членів РКП(б). Наприклад, у квітні 1930 р. ліквідацію селянського повстання у Павлоградському, Петропавлівському, Близнюківському, Васильківському та деяких інших районах Дніпропетровського округу здійснювала оперативна група у кількості 35 осіб на чолі із заступником начальника Дніпропетровського окрвдділу ДПУ Галицьким З. М., якій були підпорядковані збройні загони місцевої міліції та партійних працівників у загальній кількості близько 200 бійців. Такі групи іноді застосовували окремі методи періоду воєнного комунізму, зокрема взяття заручників [28, с. 42-44].

На органи ДПУ УСРР покладалось здійснення заходів щодо зміцнення системи земельних відносин, запроваджених у ході колективізації, зокрема, оперативне забезпечення діяльності новостворених колгоспів і радгоспів. З цією метою на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б) у січні 1933 р. було прийнято рішення про створення політвідділів машинно-тракторних станцій (далі – МТС) і радгоспів. Саме вони мали відповідати за ведення масово-політичної, організаційно-господарської роботи на селі, здійснювати належний партійний контроль у всіх сферах діяльності, насамперед, щодо виконання колгоспами обов'язків перед державою, боротись з розкраданням колгоспного майна, саботажем заходів у галузі заготівель. Для виконання цих завдань одну з посад заступника начальника політвідділу обіймав співробітник ДПУ [22, с. 917].

Згідно з наказами ОДПУ № 0017 і 00125 від 25 січня і 27 березня 1933 р. посади заступників начальників політвідділів (по роботі ОДПУ) вводились до штату відповідних органів ОДПУ, визначався їх правовий статус і підпорядкованість. До їх завдань належали: боротьба з контрреволюційними проявами; виявлення та висвітлення діяльності «контрреволюційних, антирадянських і кулацьких» угруповань, а також груп і окремих осіб, які підривають виробничо-економічну потужність радгоспів, МТС і колгоспів; охорона соціалістичної власності, боротьба з «расхитителями, вредителями, терористами, срывщиками, саботажниками»; всебічне висвітлення політико-морального і виробничо-господарського стану МТС і радгоспів. Встановлювалось обов'язкове інформування про політичні настрої селянства між заступниками начальників політвідділів і районними органами ОДПУ [21, с. 678, 680].

Додатково, у спільному циркулярі ОДПУ і Політуправління Наркомзему СРСР № 22 від 3 лютого 1933 р., окреслювались взаємовідносини заступників (по роботі ОДПУ) і начальників політвідділів. Співробітники ОДПУ мали виконувати завдання останніх і на підставі власних матеріалів інформувати їх про політичний і господарський стан радгоспів і МТС, однак при цьому зберігали повну самостійність у здійсненні агентурно-оперативної роботи [21, с. 679]. На підставі звітів заступників начальників політвідділів готувались відповідні документи на вище керівництво СРСР про роботу ОДПУ на селі. За період з 28 травня по 13 грудня 1934 р. заступники начальників політвідділів 17 МТС УСРР доповідали про продовольчі ускладнення у колгоспах, а по суті засвідчували факти опухання і смерті від голоду серед селян [22, с. 124-125, 197-198, 203-204, 302-303, 339].

Призначення заступників начальників політвідділів відбувалось у жорстко централізованому порядку. Відділ кадрів ОДПУ формував список кандидатів, які затверджувались на посаду відповідними постановами Оргбюро ЦК ВКП(б). Однак, незважаючи на такий високий рівень партійного контролю, залишались певні вади та недоліки у підборі та розстановці кадрів. Не всі політвідділи були забезпечені співробітниками ОДПУ. Станом на 1 січня 1934 р. з 4448 політвідділів МТС і радгоспів посади заступників начальників (по роботі ОДПУ) залишались неуккомплектованими у 989 політвідділах [22, с. 55].

Кандидати на посади заступників начальників політвідділів, які подавались до відділу кадрів ОДПУ для призначення, не дуже ретельно перевірялись і часто не відповідали встановленим вимогам. Для усунення цих недоліків 15 червня 1934 р. ОДПУ був виданий наказ № 545, у якому зазначалось, що на посади заступників начальників політвідділів мають призначатись лише перевірені, морально стійкі співробітники, що мають не менше 3 років партійного та 2 років оперативного стажу.

Визначався перелік документів, які мали подаватись на кандидата – дострокові атестації, висновки про закінчення спецперевірки, довідки про можливість кандидата та членів його сім'ї за станом здоров'я проживати у призначеному районі. Зняття та переміщення заступників начальників політвідділів дозволялось тільки у виключних випадках за попередньою санкцією відділу кадрів ОДПУ, на підставі документів і за умови висунення відповідного кандидата на заміну [22, с. 148-149]. Комплектування політвідділів співробітниками ДПУ відбувалось переважно за рахунок діючих оперативних працівників, які становили більше 75% призначених для роботи на посади. Вони, переважно, не мали необхідних знань для роботи у галузі сільського господарства. Тому відділ кадрів ОДПУ почав активно запроваджувати курси з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації заступників начальників політвідділів МТС і радгоспів [22, с. 53-56].

Згідно з наказом ОДПУ № 00364 від 13 листопада 1933 р. при всіх представництвах ОДПУ були організовані двохмісячні курси перепідготовки заступників начальників політвідділів МТС і радгоспів. В УСРР таку перепідготовку мали проходити 200 співробітників ДПУ УСРР. Курси складались з чотирьох циклів занять – спеціального, громадсько-політичного, технічного і воєнного. Передбачалось вивчення широкого кола питань щодо специфіки роботи органів ОДПУ на селі, завдань і форм партійної роботи по так званій соціалістичній реконструкції сільського господарства, освоєння мінімуму агрономічних, зоотехнічних знань і проблем механізації сільського господарства, отримання загальновійськових навичок. По завершенні навчання проводилось атестування [22, с. 917-918].

Циркуляр ОДПУ № 115/ОК від 14 листопада 1933 р. зобов'язував начальників кадрових апаратів оперсекторів, облвідділів або представництв ОДПУ надавати систематичну допомогу заступникам начальників політвідділів МТС і радгоспів, проводити їх регулярне інструктування з питань оперативної роботи [22, с. 55, 918]. З метою доукомплектування політвідділів кваліфікованими співробітниками ДПУ планувалось курси четвертого набору з перепідготовки оперативного складу, які функціонували при представництвах ОДПУ з 1 листопада 1933 р., переорієнтувати на програму курсів з підготовки заступників начальників політвідділів. В УСРР з таких курсів мали випустити 85 осіб. З 1 лютого 1934 р. при ДПУ УСРР передбачалось організувати повторні трьохмісячні курси з підготовки заступників начальників політвідділів МТС і радгоспів на 80 осіб [22, с. 56].

Практикувались також інші форми підвищення кваліфікації цієї категорії співробітників. Відповідно до наказу ДПУ УСРР № 228 від 16 квітня 1934 р. з метою покращення оператив-но-агентурної роботи в галузі розкриття і попередження злочинів, пов'язаних з так званим шкідництвом під час ремонту і використання тракторів, для всіх заступників начальників політвідділів МТС і радгоспів по роботі ОДПУ, а також інших оперативних працівників ДПУ УСРР, які обслуговують сільське господарство, вводилось обов'язкове вивчення двигуна і управління трактором. У період з 25 квітня по 20 липня 1934 р. планувалось провести спеціальні курси і організувати складання відповідних заліків [29].

Після ліквідації ОДПУ заступники начальників політвідділів МТС і радгоспів по роботі ОДПУ були перейменовані у заступників по роботі УДБ. Відповідно до рішення Пленуму ЦК ВКП(б), який відбувся у листопаді 1934 р., політвідділи МТС були злиті з райкомаами партії, але політвідділи радгоспів залишились і продовжували функціонувати до 1940 р. [30]. З огляду на ці зміни спочатку були скасовані тільки посади заступників начальників політвідділів МТС, а згодом, згідно з наказом НКВС УРСР № 0027 від 15 лютого 1937 р., і посади заступників начальників політвідділів радгоспів по роботі УДБ [31]. До функцій органів ДПУ належало також інформування вищих партійних і державних інстанцій про різноманітні аспекти впровадження земельної політики на селі – хід колективізації, спротив селянства, підготовку до весняної посівної кампанії, поширення голоду тощо [23, с. 532-537; 32, с. 136-151].

Таким чином, органи ДПУ в ході колективізації здійснювали як інформаційне, так і репресивне, силове забезпечення реалізації основних напрямів земельної політики радянської влади. Вони залучались до: контролю за виконанням планів державних заготівель, впровадження у життя рішень партійних і державних органів у аграрній сфері; організації виселення куркулів та інших прошарків селян, незадоволених політикою колективізації; придушення масових селянських виступів на початку 30-х рр.; агентурно-оперативного нагляду за діяльністю утворених колгоспів і радгоспів, а також інших складових аграрного сектору.

Перелік літератури

1. Васильєв В., Віола Л. Колективізація і селянський опір на Україні (листопад 1929 – березень 1930 рр.) / В. Васильєв, Л. Віола. – Вінниця: Логос, 1997. – 536 с.
2. Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині 1929-1933: [зб. док. і матеріалів]. – Полтава, 1997. – 264 с.
3. Новохацько Л. М. Соціально-економічні і культурні процеси в Україні у контексті національної політики радянської держави (20-ті – середина 30-х рр. XX ст.): автореф. дис... докт. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Л. М. Новохацько. – К., 1999. – 43 с.
4. Миколаївщина: колективізація сільського господарства і голод (1929-1933): документи і матеріали / І. Г. Батшан, Р. П. Беженуца, М. І. Біличенко М. і др. – Миколаїв, 2000. – 214с.
5. Рибак І. В. Матвеев А. Ю. Трагічний перелом. Колективізація і розкуркулення на Поділлі та Південно-Східній Волині / І. В. Рибак, А. Ю. Матвеев. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. – 140с.
6. Правова ідеологія і право України на етапі становлення тоталітарного режиму (1929-1941) / [за ред. О. М. Мироненка, І. Б. Усенка]. – К., 2001. – 220 с.
7. Бем Н. В. Політичні настрої українського селянства в умовах суцільної колективізації сільського господарства (кінець 1920-х - 1933 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України» / Н. В. Бем. – К., 2004. – 18 с.
8. Якубова Л. Суцільна колективізація в селах етнічних меншин. 1930-1935 рр. / Л. Якубова // Пробл. історії України: факти, судження, пошук: міжвід. зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 11. – С. 370-412.
9. Бахтін А. М. Колективізація сільського господарства і голод на території Півдня України (1929-1933 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / А. М. Бахтін. – К., 2006. – 20 с.

10. Демченко Т. П. Колективізація та Голодомор 1932-1933 рр. на Чернігівщині: [навч. посібник] / Т. П. Демченко. – Чернівці: Деснянська правда, 2007. – 72с.
11. Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2007. – 456 с.
12. Шитюк М. М., Бахтін А. М. Південна Україна: колективізація і голод (1929-1933 роки) / М. М. Шитюк, А. М. Бахтін. – Миколаїв: Аскел, 2007. – 512 с.
13. Зеленин И. Е. Политотделы МТС – продолжение политики «чрезвычайщины» (1933-1934 гг.) / И. Е. Зеленин // Отечественная история. – 1992. – № 6. – С. 42-61.
14. Ивницкий Н. А. Коллективизация и раскулачивание (начало 30-х годов) / Н. А. Ивницкий. – М. : Магистр, 1996. – 287с.
15. Ивницкий Н. А. Репрессивная политика советской власти в деревне (1928-1933) / Н. А. Ивницкий. – М. : Магистр, 2000. – 350 с.
16. Кульчицький С. В. Опір селянства суцільній колективізації / С. В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2004. – № 2. – С. 31-50.
17. Подкур Р. Ю. Колективізація 1930-х рр. очима співробітників органів державної безпеки / Р. Ю. Подкур // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: [зб. ст.]. – 2005. – Вип. 30. – С. 136-151.
18. Шармар О. М. Роль органів ВУНК, ДПУ, НКВС УСРР (УРСР) у здійсненні політики держави на селі (1919 – 1939 рр.): автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія і історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / О. М. Шармар. – К., 2008. – 20 с.
19. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927-1939: Документы и материалы. В 5-ти т. / [под ред. В. Данилова, Р. Маннинг, Л. Виолы]. – М. : РОССПЭН, –. – Т. 1 : Май 1927 – ноябрь 1929. – 1999. – 880 с.;
20. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927-1939: Документы и материалы. В 5-ти т. / [под ред. В. Данилова, Р. Маннинг, Л. Виолы]. – М. : РОССПЭН, –. – Т. 2 : Ноябрь 1929 – декабрь 1930. – 2000. – 927 с.
21. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927-1939: Документы и материалы. В 5-ти т. / [под ред. В. Данилова, Р. Маннинг, Л. Виолы]. – М. : РОССПЭН, –. – Т. 3 : Конец 1930 – 1933. – 2001. – 1008 с.
22. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927-1939: Документы и материалы. В 5-ти т. / [под ред. В. Данилова, Р. Маннинг, Л. Виолы]. – М. : РОССПЭН, –. – Т. 4 : 1934-1936. – 2002. – 1056 с.
23. Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932-1933 років в Україні в документах ГПУ–НКВД. – К. : Істина, 2008. – 604 с.
24. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 24, оп. 13, спр. 55, арк. 29.
25. Колективізація і голод на Україні, 1929-1933: [зб. док. і матеріалів]. – К. : Наукова думка, 1992. – 608 с.
26. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 68, спр. 228, арк. 84 – 85.
27. Окіпнюк В. Т. Державне політичне управління УСРР (1922-1934): історико-юридичний аналіз / В. Т. Окіпнюк. – К., 2002. – 202 с.
28. Павлоградське повстання 1930 р. : документи і матеріали / [упоряд. В. М. Даниленко]. – К. : Укр. письменник, 2009. – 308 с.
29. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 9, спр. 667, арк. 26 – 27 зв.
30. Зеленин И. Е. Политотделы МТС – продолжение политики «чрезвычайщины» (1933 – 1934 гг.) / И. Е. Зеленин // Отечественная история. – 1992. – № 6. – С. 58.
31. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 9, спр. 9, арк. 135.
32. Подкур Р. Ю. Колективізація 1930-х р. очима співробітників органів державної безпеки / Р. Ю. Подкур // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: [зб. ст.]. – 2005. – Вип. 30. – С. 136-151.

Окіпнюк В. Т. Земельная политики советской власти в период коллективизации и органы ГПУ УССР / В. Т. Окіпнюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия: Юридические науки. – 2009. – Т. 22 (62), № 2. – С. 64-72.

В статье осуществляется исследование земельной политики советской власти в период коллективизации и голодомора. Делаются и обосновываются выводы о разнообразных функциях органов Государственного политического управления в реализации такой политики.

Ключевые слова: коллективизация; земельная политика, органы ДПУ.

Окіпнюк V. The ground of policy of the Soviet power during the period collectivisation and the body of the state political board / V. Окіпнюк. // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series: Juridical sciences. – 2009. – Vol. 22 (62), № 2. – P. 64-72.

In article research of a ground policy Soviet vla-sti in collectivisation and голодомора is carried out. Conclusions about various functions of bodies of the State political management in realisation of such policy become and proved.

Keywords: collectivisation; the ground policy, the body of the state political board.

Надійшла до редакції 09.11.2009 р.